Bultparkinformatief - Lief- en Leedborderbak

Dit is een uitgave van Stichting Bultparkcomité Lelystad

BULTPARK GROENPROJECT – Lief - en leedborderbak in de zintuigentuin.

Wanneer je een plant wilt kopen zorg dan dat je altijd de wetenschappelijke, die moeilijke, naam, bij de hand hebt. Als je die niet weet moet je maar afwachten wat je koopt. Misschien krijg je een soort die je helemaal niet wilt hebben.

Het noemen van de Nederlandse naam is dus niet voldoende, sommige Nederlandse namen verschillen bovendien per streek van ons land.

Planten hebben, naast een wetenschappelijke naam die over de hele wereld gelijk is, soms wonderlijke Nederlandse namen die ook nog eens per streek kunnen verschillen!

Wat dacht je van de 'twee vruchtige namen' zoals de appelbes (A: Aronia, vruchten eetbaar) en de kerspruim (B; Prunus cerasifera, eetbare vruchten)? Toch wel bijzonder.

Dieren in namen

Veel planten hebben een naam waarin ook een dier voorkomt zoals de paardenkastanje – Aesculus hippocastanum (hippo = paard, castanum = kastanje), de apenboom die ook wel slangenden genoemd wordt (Araucaria araucana), de mammoetboom (Sequoiadendron giganteum, giganteum = gigantisch), kan wel 100 meter hoog worden en de paardenbloem (Taraxacum officinale, officinale = uit of van de apotheken) ...

Je zou in je tuin, net als bij postzegels, kleine 'themaverzamelingen' kunnen aanleggen, in dit geval, aan kunnen planten.

Lief en leed

Het meest bijzondere zijn misschien wel de planten die, wat hun naam betreft, met lief en leed te maken hebben. Zo kunnen planten allerlei perioden uit je leven 'symboliseren'. En dat soort planten vind je in deze borderbak.
Niet alle symboolplanten staan er in, sommige moeten bijvoorbeeld ieder jaar opnieuw gezaaid worden zoals de babyoogjes. Dat lukt je vast wel in je eigen tuin maar hier wordt dat niks. Andere planten worden te groot voor deze lief en leed borderbak.

Van de planten, die hier aangeplant zijn, vind je de namen in een afwijkend lettertype. Worden ze genoemd, maar staan hun namen in het 'gewone' lettertype dan moet je het alleen met de naam doen. De nummers in de tekst komen overeen met de nummers in de borderbak.

HET BEGIN

Ieder leven begint met het 'planten' van een LEVENSBOOM (nummer 1) in de aarde. Er zijn verschillende 'aardplanten' zoals de AARDBEI (2), aardappel en aardakker.

1. LEVENSBOOM

Als je de wetenschappelijke naam, Thuja, hoort heb je misschien al een beeld van deze plant waarmee in ons land vele kilometers haag zijn aangeplant. Het is een groenblijvende conifeer die prima te knippen is. Ook deze Thuja wordt, als hij wat groter is, door middel van knippen op hoogte en in model gehouden. Hier staat de Thuja occidentalis.

Er zijn verschillende planten die wat met 'aarde' van doen hebben.

2. DE AARDBEI

De AARDBEI is een plant waarvan iedereen de vruchten kent. De wetenschappelijk naam luidt Fragaria ananassa. Er zijn verschillende rassen van te koop. Naast vroege, middel-vroege en late rassen zijn er aardbeien te koop die door dragen tot in de herfst. Na een jaar of twee, drie moet je een nieuwe plek voor je planten zoeken omdat de oogst dan sterk afneemt. Maar misschien gaat het je alleen om de symbolische waarde van de aardbei(?) De aardappel (Solanum) heeft natuurlijk geen introductie nodig.

Aardaker – Lathyrus tuberosus (= met een knol of knollen). Het is een wilde, vaste plant die dus groeit in de natuur. Hij vormt knolvormige, vlezige wortels. Bloeit in juli – september met geurende, lila bloemen. Groeit graag op kleigrond.

KIEZEN

Met het ouder worden ontdek je opeens (of misschien gaat het bij jou wel geleidelijk), de liefde. Ach, wat een mooie maar ook o zo onzekere tijd. Wie moet je kiezen? Val je op Els, op Peer of zie je liever MARGRIET (3) waar ook nog een wilde variant van is, de wilde margriet waar de bermen langs de Lelystadse dreven vol mee staan in de lente. Wie weet gaat je voorkeur uit naar ROZEMARIJN (4), ROOS(5) of WILDE BERTRAM (6). Of kies je liever voor brave Hendrik? En heet je Josephine of Jacobus Martinus? Dan heb je in dit geval pech gehad maar lees vooral door.

Els – Alnus

Groeit uit tot een grote boom en daarom is er ook geen plek in deze strook voor (de) els. Sorry Els! Bloeit voor het blad verschijnt met lange, bungelende (mannelijke) katjes. Stuifmeel uit deze katjes moet de vrouwelijke bloempjes bestuiven, de wind zorgt er voor dat de katjes, wiegend in de wind, hun stuifmeel verliezen.
In de herfst worden de proppen rijp en donker van kleur. Vogels pikken de zaadjes eruit. Vroeger pruimden mensen, die geen geld hadden voor pruimtabak, wel een elzenprop. Je moet er van houden, het smaakt naar een mond vol zaagsel!

Peer – Pyrus
Ach, wie kent er nou geen peren! Ze bloeien in de lente met witte bloemetjes waar bijen en sommige andere insecten druk op vliegen. Dankzij hun bezoek van bloem naar bloem brengen ze (het mannelijke) stuifmeel van het ene bloemetje naar het andere. Komen een stuifmeelkorrel en een (vrouwelijk) eitje elkaar tegen dan versmelten ze waarna het vruchtbeginsel kan uitgroeien tot een sappige eetpeer of een hardere stoofpeer.

3. MARGRIET – LEUCANTHEMUM

Leuke, vaste planten, meestal met witte bloemen en gele hartjes. Komen voor in verschillende hoogtes van, ongeveer, 40 – 100 cm. Leuk om van te snijden!
Vaste planten komen ieder jaar vanzelf weer terug of er moet wat mis gaan.
Eenjarige planten moet je ieder jaar opnieuw zaaien en tweejarige planten zaai je dit seizoen en dan bloeien ze het volgende seizoen.

Wilde margriet – Leucanthemum vulgare (= gewoon)
Deze margriet heeft kleinere bloemen dan de borderplanten maar zijn ook leuk om te zien. De Lelystadse bermen staan er in het voorjaar vol mee. Wat een feestelijk gezicht! Je kunt ze ook plukken voor thuis op de vaas.

4. ROZEMARIJN

Rosmarinus officinalis (= van of uit de apotheken). Eigenlijk is het een (laagblijvend) heestertje of struikje. Zeker bij oudere planten zie je dat ze geen groene stengels maar takjes hebben. Het blad is aromatisch, de plant is wintergroen zodat je er het jaarrond van kunt plukken (soep, over gebakken aardappelen en verder in en over alles waar je het lekker in vindt smaken!) Lichtblauwe bloemetjes die insecten trekken maar niet schrikken: die insecten hebben het niet op jou gemunt, ze zijn helemaal gefixeerd op voedsel.

5. ROOS – ROSA

Rozen heb je, bij wijze van spreken, in alle soorten en maten: hoog en laag, eenmalig of doorbloeiend, geurend of niet... Hier is het laagblijvende soortje The Fairy aangeplant. Als het weer niet te bar is bloeien ze tot (ver) in december. Eind maart knip je ze gewoon af met de heggeschaar op 10 cm boven de grond.

6. WILDE BERTRAM (FOTO) – ACHILLEA PTARMICA (= NIESKRUID)

Misschien ken je een andere Achillea in de tuin, met van die gele, platte bloemschermen. Daar is deze Bert familie van maar qua uiterlijk lijkt hij er niet op. Bloeit met witte bloemen in juli – september en wordt, afhankelijk van de groeiplek, 30-80 cm hoog.

Brave Hendrik – Chenopodium bonus – Henricus.
Komt verwilderd voor en is familie van de ganzevoet. Groene 'bloemen'. De plant is eetbaar, je kunt jong blad onder andere verwerken tot stamppot (met aardappelen en vegetarische rookworst en/of vegetarische spekjes: SMULLEN en dat is niet voor niks in kapitalen geschreven!). De Brave Hendrik hoort tot de vergeten groenten, groenten die vroeger bekend waren, vergeten zijn maar die soms weer aan een 'opmars' bezig zijn.

VERLIEFD
Je hebt een lief gevonden en je voelt je heerlijk. Er zijn allerlei planten waarmee je die gevoelens tot uitdrukking kunt brengen: HOE LANGER HOE LIEVER (7, de naam is wat dubbelzinnig), BRANDENDE LIEFDE (8), liefdesgras, de HEMELSLEUTEL (9, voor de toegang tot de 7e hemel?), de VLAMBLOEM (10) en de vuurpijl. Het kan natuurlijk nooit kwaad als je een paar wortelstokjes van het klavertje vier plant.

7. HOE LANGER HOE LIEVER – SAXIFRAGA URBIUM (= ALS HET VORIGE).
De plant wordt ook wel schildersverdriet genoemd. Vaste plant die 20 – 30 cm hoog wordt. Maakt bladrozetten en bloeit met wit – rode bloemen.

8. BRANDENDE LIEFDE (FOTO) – LYCHNIS CHALCEDONICA.
Grappige wat stijve ouderwetse plant met warm rode bloemen in juni – juli.

Liefdesgras – Eragrostis spectabilis (= prachtig)
Eenjarig, sierlijk grasje dat 30 – 60 cm hoog wordt. De aren kun je drogen. Eenjarig dus jaarlijks zaaien.

9. HEMELSSLEUTEL – SEDUM TELEPHIUM.
Vaste plant met mooie bloemschermen vol donker roze minibloempjes. Bloeit in september – oktober. Vlinders bezoeken de bloemen graag en 's winters, als er rijp ligt, zijn de schermen stuk voor stuk een sprookje om te zien. Je kunt de bloemen ook snijden. Hoogte ongeveer 30-40 cm.

10. VLAMBLOEM (FOTO) – PHLOX PANICULATA.
Bekende vaste plant die 60 – 100 cm en soms nog wat hoger, kan worden. Ze zijn te koop in verschillende kleuren en verschillende hoogtes. Sommige geuren, je kunt ze als snijbloem gebruiken.

Vuurpijl – Kniphofia uvaria.
Vaste plant met een aparte bloeiwijze. Beetje stijf om te zien maar op zich grappig: de bovenste bloempjes zijn rood, de onderste geel. Bloeit in augustus – september. De bloem heeft echt de vorm van een vuurpijl!

Klavertje vier – Trifolium repens Pentaphyllum.
Overigens betekent tri = drie en folium = blad terwijl penta zelfs vijf betekent dus de naam klopt niet met het uiterlijk van het plantje maar een kniesoor die daar op let. Van oudsher worden aan klavertjes vier bijzondere 'gaven' toegedicht maar of dat ook geldt voor gekweekte klavertjes vier is onbekend.

TROUWEN
De natuur gaat er gewoon vanuit dat er getrouwd wordt. Geen 'samenlevingsbloemetje'te vinden in de natuur.

11. BRUIDSBLOEM – DEUTZIA GRACILIS (= sierlijk, bevallig).
Kun je je, op basis van de naam, een mooiere bruidsplant voorstellen? Het is een heestertje dat 125 cm hoog wordt. Bloeit in mei met witte bloempluimpjes. Ook een leuke, en ook weer met een mooie naam, is de Deutzia elegantissima (= sierlijk). Wordt iets hoger en bloeit met roze bloemen. Ook mooi en leuk om als huwelijkscadeau te geven! Hier is de Deutzia gracilis aangeplant.

12. BRUIDSSLUIER – FALLOPIA AUBERTII
Vroeger erg in de mode. Er was vrijwel geen plant die zo snel kon groeien. Vandaag timmerde je een pergola en, bij wijze van spreken, morgen was hij begroeid dankzij de Bruidssluier. Meters per jaar waren geen zeldzaamheid. Kwam je na drie weken vakantie terug, was de plant een grote warboel geworden. Voor de echte tuinder geen probleem maar voor de tuinder 'van de kouwe grond', die twee keer per jaar wat in zijn of haar tuin doet, was de bruidssluier een ramp. Maar kijk eens als hij bloeit, wat doet de plant zijn naam eer aan! Bloeit wit (hoe kan het anders) in juli – september.

BABY
Je weet maar nooit, hoewel gezinnen kleiner en kleiner worden. Maar mocht het toch gebeuren dan zijn babyoogjes en kindje op moeders schoot passende planten.

Babyoogjes – Nemophila insignis (= in 't oog lopend) (foto)
Eenjarig plantje dan 15 – 20 cm hoog wordt. Schattige bloempjes, oorspronkelijk blauw met een wit hartje, nu in wat meer kleuren. Bloeit van juni-september. Je kunt ze ook in grote potten zaaien en als kraamcadeau weggeven!. Zaaien vanaf april.

Kindje op moeders schoot – Tolmiea menziesii
Vast plantje dat je meestal als kamerplantje koopt. Grappig: op de grote bladeren groeit een klein, nietig plantje op de plek waar het grote blad aan de steel vast zit. En dat is het kindje. Zie je hoe perfect de naam gekozen is? Het plantje is heel gemakkelijk te stekken zodat je vrienden in je omgeving er ook mee kunt verrassen.

PROBLEMEN
In veel huwelijken loopt het niet altijd op rolletjes. Misschien kan LIJMKRUID(13) helpen, het is het proberen waard. Maar gaat het helemaal mis dan is de zuurbes (14) of de AZIJNBOOM (15) misschien wel een passende (?) keuze. En natuurlijk het GEBROKEN HARTJE (16). Soms kom je weer keihard op aarde terecht. De aarde wordt gesymboliseerd door de aardbei (2).

13. LIJMKRUID – SILENE SCHAFTA
De verzamelnaam voor verschillende eenjarige en vaste planten. Hier is de Silene schafta aangeplant.

14. ZUURBES – BERBERIS

Veel Berberissen staan bekend om hun vervelende (en soms erger!) doorns. We zijn daarom graag aangeplant op plekken waarvan men liever niet had dat kinderen er speelden. Buiten de doorns zijn het op zich geen onaardige struikjes maar ook niet meer dan dat. Sommige blijven groen in de winter, anderen verliezen blad maar krijgen, voor het blad valt, een mooie herfstkleur. Er zijn ook Berberissen met bruinrood blad en dat geeft de struik in ieder geval wat sierlijkheid. De vruchtjes zijn eetbaar maar zuur. Hier is de Berberis thunbergii 'Atropurpurea' aangeplant.

15. AZIJNBOOM – RHUS

Misschien ken je de Rhus als fluweelboom met mooie, grote geveerde bladeren en zachte takken: inderdaad, zo zacht als fluweel. Dat is de Rhus typhina maar de Rhus, om het zo maar even te zeggen. in het algemeen heet dus azijnboom.

16. GEBROKEN HARTJE – DICENTRA SPECTABILIS (= prachtig)

Een prachtige borderplant, die ook wel Mariatranen genoemd wordt. Ook al geen naam waar je opgewekt van raakt. De vaste plant bloeit in april – juni. Daarna sterf hij af en verdwijnt onder de grond. Niet in paniek raken: volgend jaar is hij er, normaal gesproken, weer. Bloemkleur roze en wit. Wordt 60-80 cm hoog.:

IN DE RANDEN

(voor wie rusten wil in het groene woud of ergens anders: lekker om op/in te liggen ...):

17. MAAGDENPALM – VINCA MINOR.

Groenblijvende vaste plant die bloeit met blauwe of witte bloemetjes. Blijft groen in de winter.

18. LIEVE VROUWE BEDSTRO – GALIUM ODORATUM (= geurend).

Grappige bodembedekker met witte bloemetjes. Stengeltjes gaan pas na het plukken lekker ruiken. Wordt gebruikt in meiwijn.

Tenslotte

Je zou, om het eindige van het leven te accentueren, een Doodsbeenderenboom kunnen planten maar misschien vind je dat te luguber.

Doodsbeenderenboom – Gymnocladus dioicus (= tweehuizig).
Boom tussen de 6 en 12 meter hoog. Hij is tweehuizig, dat betekent dat er mannetjes bomen en vrouwtjes bomen, apart van elkaar, voorkomen (eenhuizig: mannelijke en vrouwelijke bloemen komen op dezelfde plant voor). Alleen het vrouwtje draagt langwerpige vruchten van 20 – 30 cm lang. De takken hebben de kleur van oude botten of zouden het toch de lange vruchten zijn die (laat je fantasie werken!) wel wat op doodsbeenderen lijken? De bloemen (mei – juni) hebben een groenachtige kleur.
Bijzonder: de boom heeft het naar zijn zin op een drassige, dus natte, groeiplek!

Lief- en Leedborderbak

De Lief- en Leed borderbak werd mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van IVN afdeling Lelystad en enkele particulieren.
De bak werd gerealiseerd door de vrijwilligers Egbert, Gerdien, Jennifer, Obbe en Wil.

Stichting Bultparkcomité Lelystad

Nieuwsbrief

Iedere maand verschijnt er een digitale nieuwsbrief over het Bultpark en alles wat daar gebeurt of te zien is.
Wil je die ook? Mail je gegevens dan naar info@bultparklelystad.nl.

Wil je wat doneren?

Dit is ons banknummer bij de Triodosbank: IBAN NL17 TRIO 0391 1592 16 ten name van Stichting Bultparkcomité Lelystad.
Stichting Bultparkcomité heeft een ANBIstatus, giften zijn dan ook aftrekbaar van de belastingen.

Vormgeving www.cicerocolor.nl Dirk Lodder